

2020-11-30

Europeiska kommissionen
Europaparlamentet
Sveriges regering
Sveriges riksdag

Europaforum Norra Sveriges synpunkter på EU:s långsiktiga vision för landsbygdsutveckling

Europaforum Norra Sverige (EFNS) är ett nätverk för politiker på lokal och regional nivå från Norrbotten, Västerbotten, Jämtland Härjedalen och Västernorrland. EFNS är en mötesplats och kunskapsarena där EU:s politik analyseras och diskuteras i de avseenden där den berör norra Sverige. EFNS bevakar Europafrågor för att påverka EU:s lagstiftning, EU:s strategier och handlingsprogram samt EU:s budget. Syftet med EFNS är att tillvarata norra Sveriges intressen både på den europeiska arenan och i förhållanden till den nationella nivån i frågor med ett tydligt europeiskt perspektiv.

Med anledning av EU-kommissionens samråd om landsbygdsutveckling vill Europaforum norra Sverige framföra följande synpunkter:

- Främja en mer platsbaserad politik
- Stärka länken mellan stad och land
- Investera i digital och transportinfrastruktur
- Hantera territoriella marknadsmisslyckanden
- Stötta entreprenörskap och innovationskapacitet i glesa miljöer
- Tillvarata potentialen för grön omställning

Främja en mer platsbaserad politik

Norra Sverige har särskilda utmaningar som gör regionerna sårbara, såsom stora avstånd, gles- och åldrande befolkning, liten kritisk massa, kallt klimat, samt en konjunktürkänslig och naturresursbaserad ekonomi. Samtidigt levererar regionerna stora mervärden, inte minst råvaror till hela Europa. Det finns stora risker med små råvaruberoende ekonomier med en liten hemmamarknad och sämre tillgång till externt kapital och kompetensförsörjning på grund av få människor och långa avstånd. Men med rätt utformad politik och med rätt återflöde av anpassade investeringsmedel besitter de nordliga regionerna stor potential för långsiktigt hållbar tillväxt och avgörande resurser för att bidra till EU:s mål om klimatneutralitet.

Det finns inte en sorts landsbygd utan flera olika som kräver olika anpassade strategier och utvecklingsstöd utifrån sina unika förutsättningar. I grunden handlar regional utveckling om samspelet mellan den lokala platsen och dess omgivning, inklusive länken mellan stad och land. Det är särskilt tydligt i OECD:s studie av NSPA 2017, OECD:s regional Outlook 2016, och den senaste OECD-studien: *Rural Well-Being: Geography of Opportunities*. Europa är till stor del ett myller av små- och medelstora städer. Medans det nordligaste Europa präglas mer av extrem gleshet och utspridda små samhällen, som samtidigt är regionala tillväxtmotorer för dess omgivning. En EU-vision med tillhörande investeringsverktyg måste fånga, ta hänsyn till och tillvarata varje plats specifika förutsättningar och potential. Det är också viktigt att utveckla statistik och data som kan ge rätt underlag för viktiga analyser,

särskilt för områden med svåra strukturella utmaningar och geografiska förutsättningar som norra Sverige.

Stärka länken mellan stad och land

EFNS anser att EU:s olika politikområden för utveckling och tillväxt med tillhörande investeringsinstrument måste baseras på- och kunna anpassas till varje regions unika sammanhang och förutsättningar. Framgångsrik lokal- och regional utveckling av ekonomi, samhälle och miljö kräver platsbaserad politik, tvärsektoriell samordning och flernivåstyrelse för att kunna ta sig an platsspecifika utmaningar och möjligheter. EU:s program bör därför vara mer platsbaserade, eller territoriella, för att vara mer effektiva. I de nordliga glesbefolkade områdena med stora avstånd och demografiska utmaningar är behovet av en holistisk och platsbaserad politik för regional utveckling, infrastruktur, arbetsmarknadspolitik, samt utveckling av både stad och land, extra tydligt. EFNS ifrågasätter därför att landsbygdsutveckling särskiljs från regional utveckling, så som att det exempelvis inte omfattas av det gemensamma regelverket för EU:s sammanhållningspolitik.

Enligt OECD är länken mellan stad och land helt avgörande för tillväxt, vilket då gör uppdelningen mellan täta och glesa miljöer motsägelsefull. Tillväxtpolitiken bör istället kunna anpassas bättre till olika regioners olika särskilda förutsättningar och möjligheter. Platsbaserade strategier för regional utveckling och smart specialisering (S3) är lämpliga utgångspunkter för utformning och implementering av EU:s olika fonder och program. S3 ger både en analytisk bas och är en strategisk samordning av lokala, regionala, nationella och europeiska insatser för regional utveckling och karakteriseras både av strategier för diversifiering av regionala ekonomier och främjande av en hållbar omställning.

Investera i digital och transportinfrastruktur

EFNS välkomnar EU:s politiska ambition att bidra till att skapa bättre förutsättningar att leva, bo och verka i glesa miljöer. Ett av de viktigaste verktygen för det är tillgången till digitala tjänster med god service, tillgänglighet, trygghet och livskvalitet oavsett var man bor. Tillgång till snabbt bredband är en förutsättning för att kunna använda digitala tjänster fullt ut. Utbyggnaden av snabbt bredband måste påskyndas. Idag har åtta av tio hushåll i Sverige tillgång till fiber eller snabbt bredband via fiber motsvarande 100 Mbit/s, medan motsvarande siffra i stora delar av norra Sverige är ungefär tre av tio hushåll.

Svåra territoriella förutsättningar gör att kommersiella aktörer inte ser tillräckliga ekonomiska incitament i att bygga bredband via fiber på platser med stora avstånd. 5G-nätet nämns ofta som ett alternativ till fiber men det kommer troligen inte att bli aktuellt i närtid då det krävs att fiber först dras till en mast som sedan ska försörja ett stort antal 5G-master placerade på 300–700 meters avstånd från varandra. Norra Sveriges geografiska förutsättningar försvårar en sådan utbyggnad. Istället krävs en bred samverkan och särskilt investeringsstöd för att bygga ut bredband och säkra tillgång och kunna tillvarata digitaliseringens möjligheter.

Norra Sveriges tillgång till råvaror och förädlade produkter kritiska för europeisk industri och EU:s gröna omställning kräver funktionella och robusta väg-, järnvägs- och sjöförbindelser. OECD-studien av NSPA visar på industrins behov av nödvändiga investeringar både i nord-sydliga transportstråk till EU:s inre marknad, men också investeringar i öst-västliga

transportstråk till marknader i Asien och västerut över Atlanten. EU-kommissionen rapport om investeringsprioriteringar i Arktis visar på att det saknas investeringar i framförallt infrastruktur för att kunna tillvarata tillväxtpotentialen i det europeiska Arktis.

EFNS efterlyser flexibilitet för att kunna investera i flygplatsinfrastruktur och därmed stödja omstarten av ekonomisk verksamhet i de nordligaste regionerna i Europa. Den totala nedstängningen av flygtrafik på grund av virusutbrottet har smärtsamt visat på samhällen och företags bräcklighet och beroende av tillgång till flygplatser, såsom inom turism, testbäddar till globala industrier, samt små och medelstora företag som levererar nischprodukter och tjänster genom globala värdekedjor. Samtidigt som flygindustrin genomgår en nedgång i efterfrågan så utvecklas tekniken för att minska koldioxidutsläppen väldigt snabbt. En industriell omvandling som kommer att kräva betydande investeringar i flygplatsinfrastruktur, särskilt i regioner med långa avstånd där det inte finns få rimliga alternativ till flygtrafik.

Hantera territoriella marknadsmisslyckanden

Satsningar på intermodalitet mellan transportslag, tillgång till bredband, och utbyggnad av laddinfrastruktur behöver kraftigt öka i glesa miljöer. Kommunerna vill, men bristande ekonomisk styrka i kombination med begränsande regelverk gör det svårt att nyttja offentliga medel. Erfarenheten visar att regelsystemen kan utgöra stora, eller till och med avgörande hinder, för att medfinansiera investeringar i exempelvis snabbbladdstolpar med både nationella eller europeiska offentliga medel. Därtill finns även stora marknadsmässiga utmaningar, då satsningen sannolikt är ekonomiskt ofördelaktigt för den aktör som står för investeringen.

En annan utmaning i glesa miljöer är att upprätthålla bussförbindelser med kommersiell gångbarhet. Territoriella marknadsmisslyckanden omöjliggör ofta regional trafik på kommersiell grund. Kollektivtrafiken bidrar till att tillgängligheten till service, arbete, utbildning, kultur och fritid förbättras över ett större geografiskt område, och ett grundläggande kollektivtrafikutbud är därför viktigt för en aktiv, levande och sammanhållen region. Fortsatta undantag från EU:s statsstödsregler är en grundförutsättning för kommuner och regioner att kunna tillgodose grundläggande behov i glesa miljöer, såsom transportstöd och offentlig subvention till regionala flygplatser.

Stötta entreprenörskap och innovationskapacitet i glesa miljöer

I glesbefolkade regioner med stora avstånd och brist på kritisk massa tvingas ofta företag och akademiska institutioner att samarbeta interregionalt och internationellt. Regionerna med glesa miljöer har i regel också mindre ekonomier med en högre grad av små- och mikroföretag, samt små lokala och regionala myndigheter med bristande institutionell kapacitet. Det innebär att glesbefolkade områden sällan kan skapa hela innovationsekosystem inom den egna regionen utan behöver stärka sin kapacitet genom nätverk utanför regionen i högre utsträckning än andra regioner¹. Arbetet med smart specialisering behöver mer aktivt åtföljas av investeringar i kompetensförsörjning och attraktivitet, då tillgången till arbetskraft är begränsad i och med stora avstånd och brist på kritisk massa. Dessutom är förmågan att erbjuda högre utbildning i glesbefolkade

---

¹ <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/implementing-smartspecialisation-sparsely-populated-areas>

områden också av stor betydelse för att hantera alla de utmaningar som nämns ovan, vilket OECD påpekade i den territoriella översynen av NSPA 2017.

Tillvarata potentialen för grön omställning

EFNS välkomnar EU:s mål att ha nettonollutsläpp av växthusgaser senast år 2050, och att Europa därmed blir den första klimatneutrala världsdelen. EU:s gröna giv är ett bra initiativ som sätter agendan för hållbar regional utveckling framöver. EU:s nya skogsstrategi är ett av initiativen som kommer att ha stor betydelse för norra Sverige. Med en yta på 222 564 kvadratkilometer, där 97% av den produktiva landarealen är täckt av skog, är norra Sverige en av Europas skogrikaste regioner. För att en grön omställning ska vara möjlig måste skogen fortsättningsvis ha en central roll i den gröna omställningen. Skogens tillväxt bidrar positivt till klimatet, och det hållbara skogsbruket bidrar till hållbara produkter som i stor utsträckning kan ersätta betong, plaster och bidra till fossilfria bränslen. Norra Sverige är därmed centralt för den gröna samhällsomvandlingen med ett aktivt och uthålligt skogsbruk, samt god tillgång till förnyelsebara energikällor såsom biomassa, vattenkraft och vindkraft. Det är också i norra Sverige som drygt hälften av EU:s tillgångar till kritiska råvaror, mineraler och metaller, samt sällsynta jordartsmetaller finns och kommer att krävas för att nå EU:s klimat och energimål.

Trots att de stora naturtillgångarna ger betydande tillskott till EU:s ekonomi och den globala marknaden, så är det ofta en svår ekonomisk situation i de områden där resurserna utvinns, då vinsterna och skatteintäkterna som genereras till stor del hamnar i storstäder och hos staten. De industriella processerna med utvinning och förädling av naturresurser sätter stor press på lokala samhällen att försörja företagen med kompetens, och samtidigt försöka skapa attraktiva samhällen och livsmiljöer för mer långsiktig och hållbar utveckling, och därmed undvika lokala ekonomier som bygger på fly-in, fly-out och mer begränsade industriella cykler. Särskilt stöd för att hantera de olika dimensionerna på platser med stora naturtillgångar är därför särskilt viktigt, och något som kräver mer platsbaserad politik och mer flexibel utformning av EU:s olika investeringsinstrument.

Antaget vid Europaforum Norra Sverige 30 november 2020

Glenn Nordlund (S) Ordförande EFNS Region Västernorrland	Åsa Ågren Wikström (M) Vice ordförande EFNS Region Västerbotten	Nils-Olov Lindfors (C) Region Norrbotten	Elise Ryder Wikén (M) Region Jämtland Härjedalen
Jonny Lundin (C) Region Västernorrland	Rickard Carstedt (S) Region Västerbotten	Britta Flinkfeldt (S) Norrbottens Kommuner	Robert Uitto (S) Region Jämtland Härjedalen
Erik Lövgren (S) Kommunförbundet Västernorrland	Ann Åström (S) Region Västerbotten	Anders Josefsson (M) Norrbottens Kommuner	Jonas Andersson (S) Kommunerna i Jämtlands län
			Daniel Danielsson (C) Kommunerna i Jämtlands län